Analele Universității din București. Limba și Literatura Română
Vol. LXXV, 2026, p. 221-225
ISSN 1220-0271; e-ISSN 3008-6833
DOI: 10.62229/aubllrlxxv/26/12

Alina Gabriela MIHALACHE[1]

HORIA CORNELIU CICORTAȘ, LETTERIA GIUFFRÈ PAGANNO (a cura di), 2024, ***Emersioni sceniche. Teatro romeno contemporaneo***, Pisa, Editura ETS, 239 p., ISBN 978-884676920-6

Antologia de texte dramatice *Emersioni sceniche*, apărută în 2024 la Editura ETS din Pisa, cuprinde o selecție a pieselor jucate de-a lungul celor cinci ediții ale festivalul *teatROmania_emersioni sceniche*, găzduit de Accademia di Romania din Roma. Aflate la prima lor versiune în limba italiană, acestea ajung la cititor după un prim contact cu publicul spectator, trecând astfel întâi proba scenei în noua lor limbă de adopție. Unul dintre criteriile importante ale acestei selecții este, așadar, extraliterar și ține de economia montării. Preferința pentru monodrame sau distribuții reduse și scenografii minimaliste vine din nevoia de adaptabilitate la spații neconvenționale, amenajate în aer liber ș.a. Deși această ingerință face ca piesele traduse să nu fie neapărat vedetele de repertoriu ale autorilor propuși, toate sunt relevante pentru recuperarea unui specific local, toate surprind, în microbiografii scenice, tensiunile istoriei recente românești.

Volumul îngrijit de Horia Corneliu Cicortaș și Letteria Giuffrè Paganno deschide seria dedicată dramaturgiei est-europene și își propune să reflecte temele predilecte și specificul local al teatrului emigrat simbolic dintr-o „altă Europă" către scena occidentală.

Selecția curatorilor cuprinde doi dramaturgi reprezentativi pentru atmosfera scenică și temele dominante ale anilor `90, precum Alina Nelega

[1] Universitatea din București, Facultatea de Litere, Centrul de Excelență în Studiul Imaginii, <alina-gabriela.mihalache@litere.unibuc.ro>, https://orcid.org/0009-0003-0377-0318.

și Vlad Zografi, o autoare română de expresie franceză, Anca Visdei, preocupată de dimensiunea metateatrală a spectacolului, și trei recuperări ale unor predecesori care au cunoscut, în plină maturitate a creației, într-un fel sau în altul, de aproape sau de departe, opresiunile regimului comunist, rămânând incomplet recuperați până azi. Este vorba despre adaptări sau rescrieri pe baza unor texte de Panait Istrati, Mircea Eliade și Marin Sorescu.

În *Prefață* (p. 5-8), cercetătoarea Emilia David subliniază versatilitatea estetică și funcțională a pieselor alese. Sunt texte ofertante deopotrivă pentru montări experimentale, deschise inserării într-un concept cultural mai amplu (la *teatROmania_emersioni sceniche* s-au jucat escortate de momente muzicale și de dans contemporan), și pe scene clasice, sunt lecturi dense, cu ample pasaje de virtuozitate scriitoricească, provocatoare pentru traducători. Majoritatea conțin o importantă componentă biografic-documentară, prin care se reține memoria colectivă a traumei istorice produse de comunism. Un aspect de noutate în receptarea critică a teatrului românesc îl reprezintă poziționarea sa în avangarda mișcării teatrale est-europene, ca scenă de dispersie a imaginarului (post-)comunist în Europa.

Introducerea (p. 9-16) este semnată de Letteria Giuffrè Paganno (directoarea artistică a festivalului) și este dedicată celor cinci ediții care au dus la realizarea volumului. Autoarea pune acest dialog intercultural, ca experiență scenică, sub semnul ludicului și al nevoii anistorice de spectacol. Multe dintre montările care au alcătuit repertoriul primelor ediții ale amintitului festival au fost creații *site-specific,* irecuperabile într-o nouă realizare, ceea ce face această amplă descriere, la nivel de distribuții și indicații de joc, un act necesar de arhivare a evenimentului.

Succinta notă asupra ediției (p. 17), semnată de editori, și notele introductive ale pieselor, realizate de Horia Corneliu Cicortaș, mută accentul asupra textului scris, construind cadrul istoric și cultural necesar unui cititor care ia contact pentru prima oară cu teatrul românesc contemporan. Editorii propun lecturi comparative, interculturale, ancorate în realitatea care a produs textele, evidențiind potențialul lor de resemnificare în noi spații culturale.

Prima parte a antologiei (*Testi integrali*) se deschide cu piesa Ancăi Visdei, *Siempre insieme* (p. 21-72), traducere din limba franceză a textului *Toujours ensemble*, realizată de Mariella Fenoglio și de regizorul piesei,

Roberto Della Casa. Această scriitoare precoce (a debutat ca dramaturg la paisprezece ani), al cărei imaginar scenic se hrănește din lecturile copilăriei și din adolescența bucureșteană, dar se formulează în limba franceză pe care o adoptă odată cu emigrarea familiei sale în Elveția, este o voce atipică pentru dramaturgia românească. Din perspectiva emigrantei, se conturează o construcție dramatică distopică, concentrată pe douăzeci de ani de comunism românesc. Personajele sale, două tinere surori aspirante la luminile scenei (actrița și scenarista), sunt pretextul unor proiecții autobiografice, care-și sublimează aspirațiile în dorința de a ieși din anonimat. Piesa se deschide cu o scenă casnică specifică peisajului domestic al anilor `70 și se încheie cu un anunț televizat în decembrie 1989. Pentru un volum care-și propune promovarea scenei românești contemporane, prezența unui dramaturg de factura Ancăi Visdei și plasarea sa în deschiderea selecției constituie un liant necesar cu publicul italian și temele vestului.

Următoarele două monodrame, *Il decalogo secondo Hess* (p. 73-98) și *Amalia respira profondamente* (p. 99-128), semnate de Alina Nelega și traduse în limba italiană de Horia Corneliu Cicortaș, respectiv de Gabriella Molcsan și Igor Tavilla, propun o rescriere tragi-comică a câtorva locuri comune din istoria național-socialismului german sau a comunismului românesc, într-o formulă dramatică condensată. Publicate la începutul anilor 2000, piesele răspund unei nevoi terapeutice a scenei românești de a sonda, pornind de la biografii anonime sau de la istoria ocultă a unor figuri politice notorii, mecanismele dictaturii și trauma transgenerațională. Ambele monodrame ficționalizează biografii reale, în registrul minimalismului, demers specific esteticii teatrale a anilor respectivi și programului de scriere dramatică exersat în interiorul unor grupuri de creație scenică vocale în teatrul românesc dintre secole, precum *dramaFest* sau *dramAcum*.

Baciami! (p. 129-157) de Vlad Zografi, în traducerea lui Igor Tavilla, încheie această primă selecție de texte. Este vorba despre o piesă cu accent pe valențele literare ale dramaturgiei, cu numeroase subtilități lexicale, atent surprinse în versiunea italiană. Textul, un monolog meditativ despre pasivitatea agresivă a contaminării, despre pericol și complicitate, cu lungi pasaje la granița lirismului și spații de tăcere construite scenografic, recuperează profilul unui dramaturg solitar, tematic și stilistic, în peisajul său generațional.

Cea de a doua parte a volumului (*Adattamenti e transposizioni*) constă în trei adaptări ale unor autori cenzurați în România comunizată, cu traiectorii

artistice și vizibilitate diferite în disidență. Recuperarea lor pentru publicul italian a presupus un proces de simbolic parteneriat auctorial.

Verso un'altra fiama (p. 159-192) reprezintă un decupaj creativ realizat de Vlad Scolari din opera și biografia lui Panait Istrati, regizorul italian propunându-și să reconstituie scenic perioada petrecută de scriitorul român în Uniunea Sovietică. Textul lui Scolari adaptează pasaje din volumul memorialistic cu același titlu, publicat de Istrati în 1929. Acest scriitor balcano-dunărean, cu profilul lui de *flâneur*, marginalizat cu consecvență în țară, prețuit pentru nonconformismul său peste granițe, este construit de Scolari în maniera unei „radiodrame", al cărei protagonist, Panait, se vede prins între tragismul experiențelor sale sub dictatură și reflectarea lor în spațiul mediatic.

La colonna infinita (p. 193-206), adaptarea regizoarei Letteria Giuffrè Pagano după piesa de teatru *Coloana nesfârșită* de Mircea Eliade, reprezintă scenariul spectacolului prezentat la prima ediție a festivalului. Prin decorul modificat în direcția abstractizării și prin numărul redus de personaje față de textul sursă, regizoarea mută accentul asupra identității spirituale a creației artistice, asupra obiectelor vivante, precum coloana-personaj ș.a., păstrând în subtext mesajul intenționat de Mircea Eliade și contextul care l-a generat. Actualizarea acestei piese de ani `70, prin lentila artei conceptuale și a esteticii douămiiste, este în sine un demers inedit de recuperare a unui text dramatic pe care Eliade, în exil, l-a publicat inițial la Roma, și care revine, astfel, simbolic, „acasă".

Sorescu alla prova (p. 207-234), adaptare a regizorului Thomas Otto Zinzi după *Iona* de Marin Sorescu, preia o traducere mai veche a lui Marco Cugno și o transpune într-o manieră originală, concentrându-se asupra potențialului de reprezentare al piesei. Protagonistul se viralizează într-o serie de voci avatar (bunici, soldați, mama), care construiesc o nouă identitate scenică. Regizorul și scenaristul Thomas Otto Zinzi păstrează cele patru tablouri propuse de Sorescu, dar le unește într-o scenografie unică, modificată antitetic față de piesa sursă, într-un spațiu „infinit", fără determinări concrete, pe care acesta îl decodează în deschiderea scenariului său, ca fiind forma sufletului.

Ediția păstrează, alături de textele selectate și de notele biografice dedicate autorilor (p. 235-239), o elocventă arhivă fotografică a spectacolelor

din cadrul festivalului, incluzând spațiile expoziționale și performative care încadrau montările, valoroasă pentru recuperarea întregului său concept.

All links were verified by the editors and found to be functioning before the publication of this text in 2026.

DECLARATION OF CONFLICTING INTERESTS
The author declared no potential conflicts of interest with respect to the research, authorship, and/or publication of this review.

FUNDING
The author received no financial support for the research, authorship, and/or publication of this review.

Creative Commons Attribution-NonCommercial 4.0 International License
https://creativecommons.org/licenses/by-nc/4.0/